

Posudek oponentky na bakalářskou práci Veroniky Tomkové „Souvislost sociálně-kognitivních schopností se styly řešení konfliktů v romantických vztazích“

Předkládaná bakalářská práce si klade za cíl zjistit souvislost mezi kognitivními schopnostmi a styly řešení konfliktů u žen a mužů v romantických vztazích, a to jak u jednotlivých účastníků studie, tak mezi partnery. Zkoumané sociálně-kognitivní schopnosti zahrnují atribuční styly, teorii mysli a emocionální inteligenci; styly řešení konfliktů jsou kompromisní, reaktivní, dominantní, submisivní, separační a vyhýbavý.

Teoretická část práce je velmi působivá nejenom svým rozsahem (o bezmála 40 stranách textu), ale především způsobem zpracování. Autorka čtenáře provází nejprve problematikou modelů řešení konfliktů a představuje nástroje, pomocí nichž je možno styly řešení konfliktů měřit, a dále přechází k sociálně-kognitivním schopnostem, které chce do souvislosti se způsoby řešení konfliktů dávat (konkrétně atribuční styly, teorii mysli, empatii a schopnosti emocionální inteligence), přičemž nezapomíná pojednat o různých teoretických přístupech k jejich zkoumání. Text je dobře logicky provázaný, autorka vysvětluje souvislosti, tam, kde zachází už poměrně do podrobností, vysvětluje, proč je to zapotřebí, studie kriticky zhodnocuje a diskutuje o jejich limitech a nezapomíná ani na závěrečné shrnutí klíčových poznatků o souvislostech sociálně-kognitivních schopností a stylů řešení konfliktů, které pak bezprostředně předchází empirické části. Z teoretické části práce je evidentní, že téma autorku nadchlo. Jediné, co bych vytkla, je zbytečně podrobné rozepisování se o konkrétních nástrojích použitých pro vlastní výzkum. Jejich detailní popis bych čekala spíše v Materiálech a metodách empirické části práce; zasazení do části teoretické působí zbytečně a trochu rušivě, jelikož narušuje plynulost textu. Navíc název podkapitoly 1.1.2. „Nástroje měření stylů řešení konfliktů“ je poněkud zavádějící, neboť o nástrojích obecně se dozvídáme v jediné větě a tento oddíl vlastně pojednává jen o Škále konfliktu romantických partnerů, která byla použita pro vlastní výzkum.

Zpracování empirické části práce je o poznání problematičtější. Potíž není v samotném způsobu realizace výzkumu, který byl ostatně součástí grantového projektu školitelky, nýbrž ve formulaci hypotéz, statistickém zpracování a interpretaci dat, které, jak věřím, byly výsledkem samostatného počínání autorky práce. Kupříkladu hypotéza H1 („Konstruktivní (kompromisní) a destruktivní (reaktivní, dominantní) styly pojí vzájemná negativní závislost.“) je stěží testovatelná. Co by se stalo, kdyby byl mezi kompromisním a reaktivním stylem nalezen vztah negativní, zatímco mezi kompromisním a dominantním stylem vztah pozitivní (nebo obráceně)? Byla by hypotéza vyvrácena anebo ne? Z hypotézy H2a nejspíše vypadlo slovo „kladně“: Pozitivní interní atribuční styly souvisí s užíváním kompromisního stylu (mohou souviset kladně nebo záporně, přičemž se zřejmě předpokládá první možnost, neboť hned další hypotéza H2b zní, že se [naopak] negativně pojí s destruktivními a vyhýbavými styly. Hypotéz je celkem 12 (ale mělo by jich správně být vlastně ještě více) a nejasně formulovaných je jich většina, přičemž dále není zřejmé, proč některé z nich jsou jednostranné, zatímco jiné oboustranné. S tím se dále pojí otázka, zdali byla tato skutečnost (jednostrannost vs. oboustrannost hypotéz) nějak zohledněna při statistických analýzách. Některá tvrzení uvedená v analytické části jsou formulována ne zrovna šťastně („Škály Atribuce kladné a Atribuce záporné, se jak u mužů, tak u žen, pohybovaly mimo hodnotu normality (p hodnota „normální“ škály by měla mít více než 0,05)“ [str. 52]) a nerozumím, proč byla učiněna některá rozhodnutí, resp. nepovažují je za opodstatněná („a proto byly z korelační analýzy pomocí Pearsonova koeficientu (analýzy parametrické) vyloučeny“ [tamtéž]). Na základě čeho bylo stanoveno, že „prediktory je možné považovat za nezávislé, pokud korelační koeficient nepřesahuje hodnotu 0,4“ [str. 53]? Nejvíce zarážející ovšem je, že natolik komplexní analytický postup, jako je dyadická analýza APIM, je velice vágně pojednán všehovšudy na 4 řádcích. Považuji proto za nezbytné, aby jej autorka při obhajobě objasnila.

Výsledková část co do míry jasnosti a přehlednosti bohužel odpovídá předcházejícímu popisu užitých statistických metod. Ze způsobu prezentace dat je vidno, že se autorka seznámila s existencí p-hodnoty, ovšem nenaplnuje mě jistotou, že chápe podstatu

korelačních analýz. Reportování výsledků navíc neodpovídá oborovým zvyklostem a je neúplné (viz např. legenda na str. 54: „* označuje signifikantní vztah pod 0,05“ – pod 0,05 (u čeho?). U korelací jedné a téže proměnné není třeba na diagonále tabulek uvádět „1“, tedy absolutní korelaci téže proměnné se sebou samou (viz Tabulka 2, 3, 9, 10, 16 a 17). Výsledková část navíc obsahuje některé interpretace dat, které patří až do Diskuze („Tento výsledek odpovídá dělení na konstruktivní a destruktivní styly.“ [str. 55]). Při zběžném pohledu se celkově zdá, že se z „korelačních žní“ nepodařilo mnoho vytěžit. Zajímalo by mě, zda byl aplikován nějaký druh korekce chyby I. druhu. Vztahy mezi sociálně-kognitivními schopnostmi a styly řešení konfliktů u žen i u mužů (viz Tabulka 5 a 6) povětšinou postrádají praktickou signifikanci ($r > 0,2$; Ferguson (2009)) a pokud by byla uplatněna nějaká korekce pro chybu I. druhu, pozbylo by signifikance statistické těch několik málo vztahů, které vykazovaly $p < 0,05$. Možnou výjimku z hlediska praktické signifikance (odrážející velikost efektu) představují vztahy „P Reaktivní“ s „PGertS“ ($r = -0,343$, $p < 0,01$) a dále s „P Test očí“ ($r = -0,293$, $p < 0,01$) a „P Kompromisní“ s „PGertS“ ($r = 0,258$, $p < 0,01$). Obdobné výsledky z hlediska praktické signifikance potom nacházíme také u souvislostí mezi sociálně-kognitivními schopnostmi mužů a komunikačními styly žen (viz Tabulka 7), avšak nikoli mezi sociální kognicí žen a komunikačními styly mužů (viz Tabulka 8). Kromě výše zmíněných vztahů tato výsledková část přinesla jen několik málo nepříliš překvapivých prakticky signifikantních korelací mezi různými styly řešení konfliktů, dále mezi atribučními styly a mezi teorií mysli a emocionální inteligencí u mužů a žen a velmi sporadicky i mezi partnery. Vzhledem k tomu, že autorka řádně nevysvětlila, jak přesně byly postaveny modely APIM, je těžké zhodnotit tuto část výsledků, nicméně předpokládám, že jde v podstatě o lineární regrese (v kterémžto případě jsou poznámky pod čarou u Tabulek 19-24 zavádějící). Zběžně lze ale konstatovat, že výsledky nepřinesly žádná nová zjištění, která by už předtím nebyla naznačena při exploracích pomocí korelací, a že se opět jednalo pouze o malé efekty na hranici toho, čemu je možno přisoudit praktickou signifikanci ($0,2 < \beta < 0,3$).

Čtení Diskuze mne pouze znova utvrdilo v dojmu, že autorka nepochopila zcela princip testování nulových hypotéz (hypotézy nikdy nepotvrzujeme, pouze vyvracíme!) a proč je důležité umět si hypotézy správně naformulovat. Některé interpretace shledávám zavádějícími, neboť jsou založeny na praktice zvané cherry picking. Nicméně oceňuji alespoň snahu o zasazení do kontextu předchozích výzkumů.

Po stránce formální kromě nevydařeného způsobu uvádění výsledků v práci neshledávám závažnější nedostatky. Překlepy, chybějící písmena a mezery se v ní sice vyskytují, naštěstí však v míře snesitelné, která při čtení není na překážku. Z hlediska stylistického bych vytkla snad jen odstavce sestávající pouze z jedné či dvou vět, což zbytečně narušuje tok textu, a dále občasný výskyt formulací, které neznějí příliš česky („pro náš výzkum jiným dotazníkem nezastupitelná právě pro své jedinečné zaměření na komunikační styly interagující v romantickém páru a jejich spojením s komunikačními styly“ [str. 17]). U obrázků 1, 2, 3 a 5 je patrné, že je nevytvořila sama autorka, nýbrž že byly odněkud převzaty, přičemž není v popisku uvedeno odkud.

Práci přes uvedené výhrady nicméně považuji za velice zdařilou, doporučuji ji k obhajobě a navrhuji hodnocení – v závislosti na průběhu obhajoby – „velmi dobře“ až „výborně“.

V Praze dne 2.2.2022

Mgr. Lenka Martinec Nováková, Ph.D.
Katedra psychologie a věd o životě FHS UK

Ferguson, C. J. (2009). An effect size primer: A Guide for clinicians and researchers. *Professional Psychology-Research and Practice*, 40(5), 532-538. doi: 10.1037/a0015808